

Methodematrix wereldoriëntatie

De keuze voor een nieuwe methode ontstaat vaak vanuit de behoefte om het vak wereldoriëntatie anders te gaan vormgeven. Zet de missie en visie van de school centraal bij het kiezen van een methode. De methodematrix wereldoriëntatie kan bij deze keuze helpen.

TEKST WENDY BRAAT, MARLEEN HILHORST EN BRIGITTE MOULAERT

Het kiezen van een nieuwe methode is een kans om stil te staan bij de visie en ambities van je school als het gaat om wereldoriëntatie. Een zorgvuldig implementatieproces is daarnaast van belang om tot de juiste keuze te komen en je wijze van lesgeven succesvol te veranderen.

DE VOORBEREIDINGSFASE

Bij het kiezen van een nieuwe wereldoriëntatiemethode wordt er vaak een werkgroep van een aantal teamleden opgericht die het maken van de keuze voorbereidt. Zij bekijken verschillende methodes, bestellen proefmateriaal en/of bekijken het digitale materiaal met behulp van een proeflicentie. Vanuit enthousiasme voor de inhoud en het materiaal ontstaat er vaak al snel een voorkeur die vervolgens aan het team wordt voorgelegd. Ondanks

dat je met deze manier van werken vaak een heel eind komt, kunnen er wel kansen gemist worden. Juist het kiezen van een nieuwe wereldoriëntatiemethode is namelijk bij uitstek een gelegenheid om de visie en ambities van je school vorm te geven, wanneer deze zich richten op toekomstbestendig onderwijs, aandacht voor brede persoonsvorming en/of een talentgerichte benadering. Door de besluitfase,

voorbereidingsfase/invoerfase en de borgingsfase te onderscheiden, kan dit proces zorgvuldig doorlopen worden.

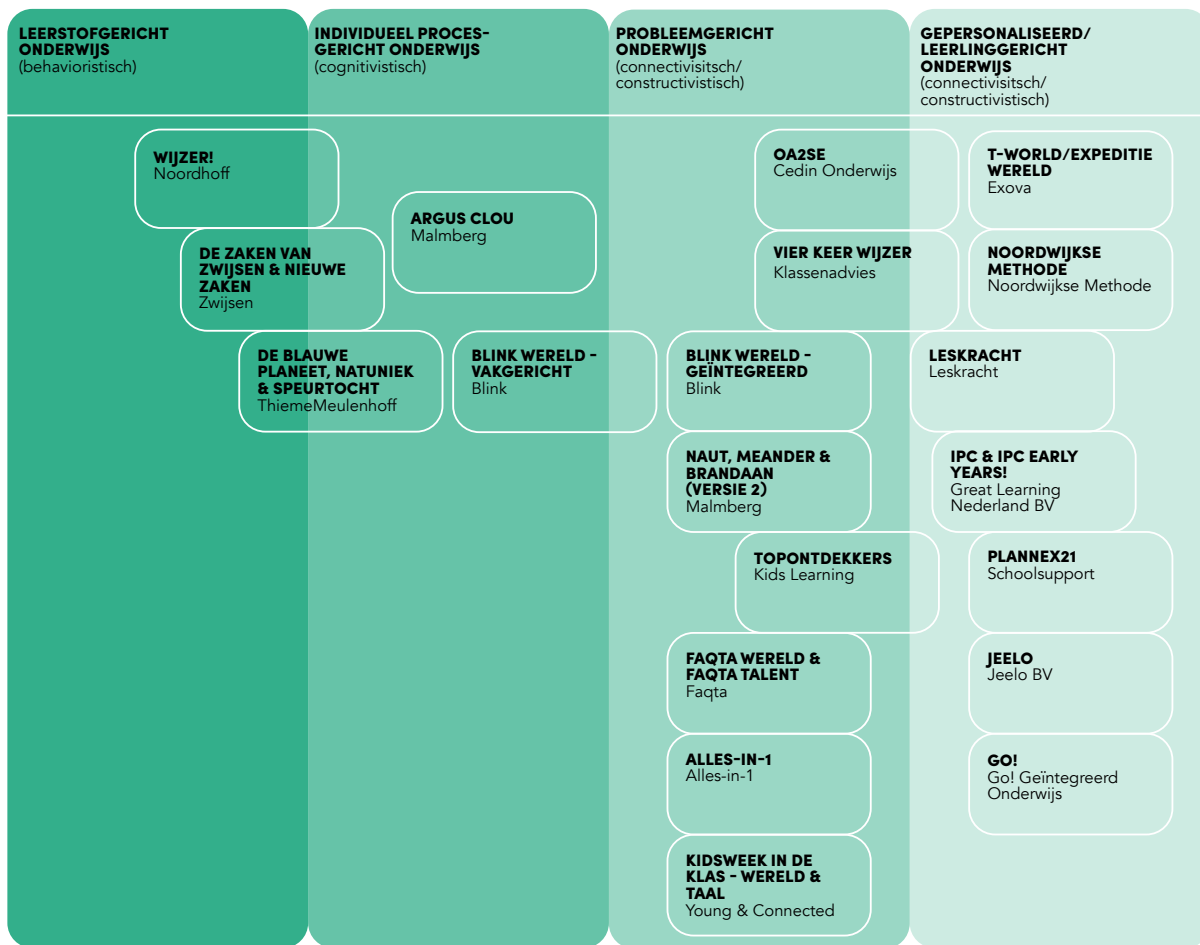
DE BESLUITFASE

Tijdens deze fase bepaal je eerst de visie en ambitie, dan pas volgt de keuze voor een methode. Als eerste stap kun je je als team richten op het type onderwijs dat jullie willen geven bij wereldoriëntatie. Een

Voorbeelden van visies

Voorbeelden van visies op onderwijs van verschillende scholen:

- 'Leerlingen ontwikkelen kennis en vaardigheden bij ons op school door nieuwsgierigheid en creativiteit in te zetten.'
- 'Ons onderwijs gaat over het ontwikkelen van vaardigheden die je elke dag nodig hebt, zoals samenwerken, digitaal wijs worden, kritisch denken.'
- 'Kenmerkend aan ons onderwijs is de brede persoonsontwikkeling en het bieden van betekenisvolle activiteiten uit de echte wereld.'

Figuur 1 - De methodematrix wereldoriëntatie van Edux (2022)

leidende vraag hierbij kan zijn: op welke manier willen we dat onze leerlingen kennis en vaardigheden opdoen bij wereldoriëntatie? Het kan hierbij helpend zijn om verschillende manieren waarop geleerd kan worden te vergelijken. Kort samengevat zijn er vier manieren te onderscheiden:

1. **Leerstofgericht leren:** leren vindt plaats door kennisoverdracht, herhaling en directe instructie.
2. **Individueel procesgericht onderwijs:** leren vindt plaats door het verwerken van informatie.
3. **Probleemgericht onderwijs:** leren vindt plaats door te onderzoeken, beoordelen en samenwerken.
4. **Gepersonaliseerd/leerlinggericht onderwijs:** leren vindt plaats door te onderzoeken, te ontdekken, te ervaren en door te reflecteren op eigen leerervaringen.

Daarnaast is het waardevol om vanuit de huidige situatie binnen je school te bekijken

Praktijkvoorbeeld Alles-in-1

Alles-in-1 gaat uit van thematisch werken. De wereld bestaat niet uit losse vakken en deze methode daarom ook niet. Door thematisch te werken leg je belangrijke dwarsverbanden, ook in je hersenen. Bij *Alles-in-1* worden alle vakken en vaardigheden, met uitzondering van rekenen, handschriftontwikkeling en bewegingsonderwijs, in thematische samenhang en kerndoeldekking aangeboden. Taaldeskundigen pleiten al jaren voor de effectieve koppeling van taalonderwijs aan wereldoriëntatie. Bij *Alles-in-1* worden taal, spelling en lezen gekoppeld aan rijke, thematische teksten, verhalen, gedichten en films. Daarnaast komen de thematische begrippen ook terug bij expressie en praktische vaardigheden. Zo worden de woorden en begrippen binnen een logische context herhaald en gekoppeld aan een ervaring. Thematisch werken in samenhang met taal en lezen, kan een bewuste keuze zijn die aansluit bij de visie.

wat werkt en wat juist veranderd dient te worden. Wat is bij de huidige manier van lesgeven prettig of juist onprettig? Welke behoeften hebben de leerlingen de afgelopen jaren laten zien? Wat past bij onze populatie en schoolweging? Wat willen we ons team en onze leerlingen zien doen over één, twee of vijf jaar?

Het resultaat hiervan kan een overzicht zijn met belangrijke criteria waar een nieuwe methode volgens jullie team aan moet voldoen. In gesprek met elkaar kun je bijvoorbeeld tot de wens komen om taal- en wereldoriëntatieonderwijs meer met elkaar te integreren, om zo de lesstof van beide vakken betekenisvoller te maken voor de leerlingen (zie ook het kader 'Praktijkvoorbeeld Alles-in-1' op pagina 43). Een ander voorbeeld is de wens om meer te gaan focussen op kennisconstructie in plaats van kennisoverdracht, zodat

leerlingen leren leren in plaats van leren onthouden.

De vernieuwde methodematrix van Edux (2022) heeft de benadering van de meest recente wereldoriëntatiemethodes in beeld gebracht aan de hand van verschillende vormen van onderwijs. Bij het bekijken van de matrix is het van belang om je te beseffen dat geen één methode uitsluitend gebruikmaakt van één vorm van onderwijs. Het overzicht geeft wel een beeld van de accenten die iedere methode legt (zie figuur 1 op pagina 43). De methodematrix is opgezet op basis van de vier manieren waarop geleerd kan worden. De methodes (die toestemming hebben gegeven) zijn hierover verdeeld.

Aan de hand hiervan kun je een voorselectie maken van methodes die je gericht en uitgebreider wilt bekijken (zie ook het kader

'Begeleiding keuzetraject' op pagina 45). Het kan hierbij behulpzaam zijn om een methode-expert deze uitgebreid te laten toelichten. Als laatst kunnen ook ervaringscholen relevante input geven. Hierna kun je tot een onderbouwde, definitieve keuze komen.

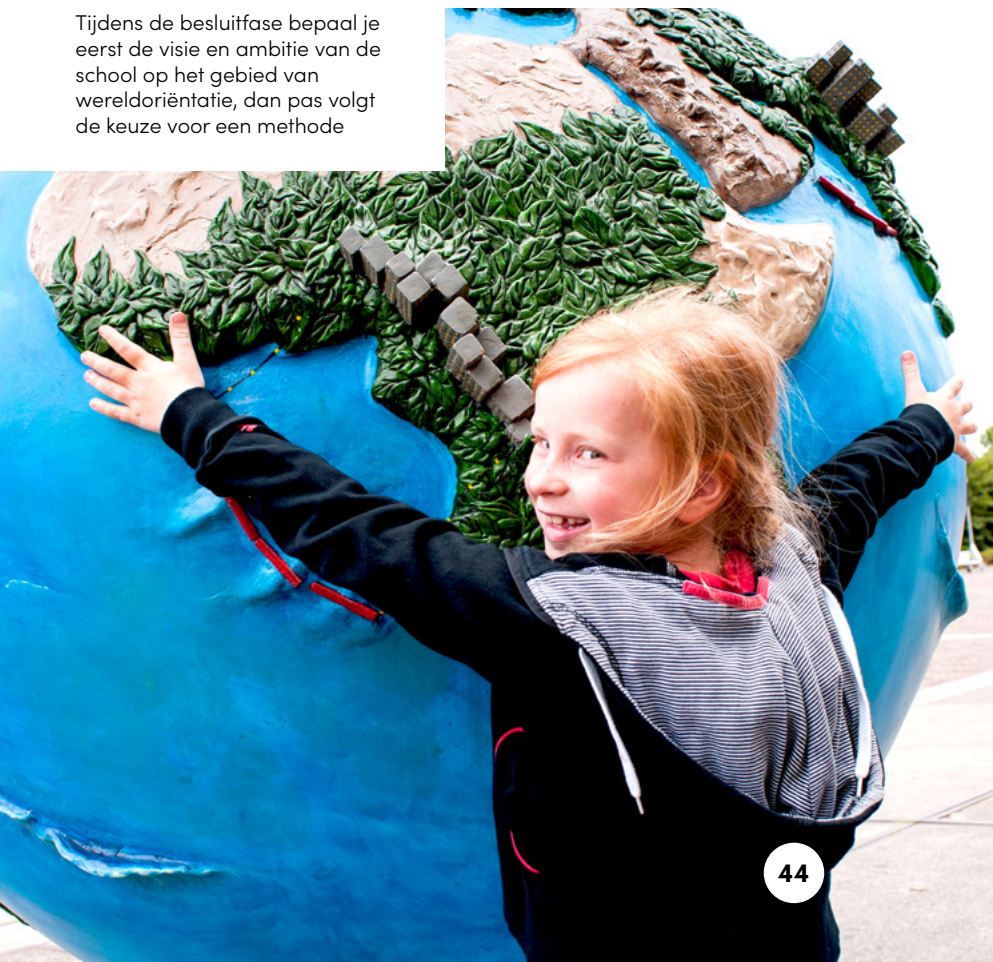
DE VOORBEREIDINGSFASE EN INVOERFASE

Deze fase kenmerkt zich door het maken van een plan van aanpak en het opdoen van de eerste ervaringen. Als de keuze voor een methode eenmaal onderbouwd is gemaakt, is het vaak even zoeken 'waar te beginnen'. Ook hierbij kan een methode-expert ondersteunen: zij kennen alle ins en outs van de methode en kunnen je helpen om de inzet van de methode voor te bereiden. Daarnaast kan het behulpzaam zijn om bijvoorbeeld de werkgroep verantwoordelijk te maken om alvast wat dieper in de methode te duiken, zodat zij als vraagbaak kunnen fungeren binnen jullie school. Als laatst zijn teamafspraken van belang: wat ga je uitproberen en welke onderdelen van de methode komen later? Waar leggen we dit schooljaar de focus op en wat komt volgend schooljaar centraal te staan? Afbakenen helpt om na een periode van testen en uitproberen ook gericht te kunnen uitwisselen over de opgedane ervaringen.

DE BORGINGSFASE

Na de invoering moet er blijvende ondersteuning vormgeven worden en vervolgstappen bepaald worden om te visie van de school te borgen. Vaak ontstaan er verdiepende vragen wanneer je als team gewend bent aan de nieuwe methode. In het begin wen je samen onder andere aan de opbouw van de lessen, het leren kennen van het materiaal en de digitale leeromgeving. Eenmaal meer ervaring opgedaan, zien we

Tijdens de besluitfase bepaal je eerst de visie en ambitie van de school op het gebied van wereldoriëntatie, dan pas volgt de keuze voor een methode

FOTO'S: WILBERT VAN WIDENSEL

Een wens kan zijn om taal- en wereldoriëntatieonderwijs meer met elkaar te integreren, om zo de lesstof van beide vakken betekenisvoller te maken voor de leerlingen

vaak dat er vragen ontstaan die zich richten op je eigen vaardigheden en houding als leerkracht.

Bijvoorbeeld:

- Hoe leer ik vaardigheden als samenwerken, presenteren of het stellen van onderzoeksvragen aan bij leerlingen?
- Wanneer neem ik een sturende houding aan en wanneer is een coachende houding meer passend?
- Hoe kan ik de onderzoekende houding van leerlingen versterken?
- Op welke manier kan ik inspelen op de verschillende onderwijsbehoeften van leerlingen wanneer ik de regie over het leren meer bij henzelf leg?

Bij dit soort vragen staat reflectie op het eigen handelen en het leren van en met elkaar als team centraal. Juist het stellen van persoonlijke doelen kan in deze fase voor een verdiepende slag in het gebruik van de methode zorgen. Wat kun je al en lukt al, wat wil je juist nog ontwikkelen en welke mogelijkheden biedt de

methode daarvoor? Alleen in je eigen klas uitproberen, is in deze fase vaak niet voldoende om tot groei te komen. Middelen als klas-senbezoeken, co-teaching en intervisie zijn in deze fase passend om verder tot ontwikkeling te komen.

CONCLUSIE: EERST VISIE, DAN METHODE

Een nieuwe methode voor wereldoriëntatie kies je niet zomaar. Vernieuwd materiaal is fijn, maar

een werkwijze die goed aansluit bij de wensen en ambities van jullie school zorgt voor écht resultaat. Een zorgvuldig keuze- en implementatieproces kan ervoor zorgen dat je de doelen die je met elkaar stelt, ook daadwerkelijk bereikt.

WENDY BRAAT, MARLEEN HILHORST EN BRIGITTE MOULAERT

zijn adviseur bij Edux. Zij begeleiden kinderopvangorganisaties en scholen bij thema's rond wereldoriëntatie.

Begeleiding keuzetraject

Tijdens de begeleiding van het keuzetraject door een adviesbureau kun je als team dieper op kenmerken van de methodes ingaan die in de methodematrix zijn genoemd. Bijvoorbeeld in hoeverre er verbinding wordt gemaakt met taalonderwijs. Deze kenmerken kan de school vervolgens naast hun eigen criteria leggen. In een eerdere publicatie over de methodematrix wereldoriëntatie is dieper ingegaan op diverse methodes, zoals *IPC*, *Blink Wereld* en *DaVinci*. Deze verdieping vind je op: www.jsw.nl/recensie/wereldoriëntatie.